

A korszakváltás kérdései

Napjainkban a közgazdászok „világgazdasági korszakváltásról” beszélnek. A kölcsönös függőség az országok között tovább erősödik. De nem feltétlenül kell szakembernek lenni, a laikus is érzi az új helyzetet. Ugyan kívül nem fordul elő, hogy egyszer-egyszer ösztönösen beletommetkezik az emberiség gondjaiba, s a politikai és gazdasági jelenségek összevisszaságából a jövőt firtatja? Ezt tette idén megjelent könyvében Simai Mihály akadémikus is. A „Kölcsönös függőség és konfliktusok a világgazdaságban”, a közgazdász elemzésén túl humán szempontok alapján is méri az emberiség életre valóágát, körvonalazza az oly sokszor misztifikált „korszakváltás” ránk háruló feladatait. Ezekről a kérdésekről beszélgettünk Simai Mihály akadémikussal.

— Annak ellenére, hogy az emberiség veszélyérzete ma már sokkal nagyobb, mint mondjuk egy évszázada volt, szükségesnek éreztem az ún. globális problémák vizsgálatát, amelyek a XX. század hátralévő részében és azután is megszorították gondjainkat. Természetesen, könyvem elsősorban közgazdász szemmel készült, de nem kerülhettem el a választ arra a kérdésre sem: mennyire képes, illetve lesz képes az emberiség az új helyzethez igazodni, a belőle fakadó problémákon felülkerekedni?

— Ennyire új lenne a helyzet, hogy már ez a kérdés is felmerül?

— Minden túlzás, dramatizálás nélkül: számunkra szokatlanul új. Ha kinyitjuk a szemünket, és higgadtan körülnézünk, látjuk: viszonylag számottevő, mélyreható változások zajlanak a nemzetközi politikai és gazdasági kapcsolatokban, azokban az országokban, amelyek meghatározó szerepet játszanak a világban. A fejlett tőkés országok fejlődése lassúbbá, ellentmondásosabbá vált. Szabadkereskedelmi politikájukat protekcionizmusra cserélik, az együttműködési törekvések helyett vagy azok mellett gyakoribbak a konfliktusok közöttük. Változások mennek végbe a szocialista országokban is. A szocialista világrendszer sokkal heterogénebb, mint korábban, ráadásul a közepes fejlettségi szint legfelső lépcsőfokát is több állam már átlépte. A most kezdődött fejlődési szakasz hosszú és nehéz lesz, 20–25 évet is igénybe vehet, amíg magasán fejtett államokká válnak. Új helyzet alakult ki a fejlődő országok körében is. Az emberiség történetében még soha nem fordult elő, hogy a létező államok többsége — a mintegy 160 országból legalább száz — a gazdasági elmaradottság felszámolását tűzte ki maga és a világ elé alapvető célként. De új a helyzet abból a szempontból is, hogy az emberiség történelme során először olyan problémákkal néz szembe, amelyek vagy az egész világot, vagy annak egy részét átfogják, és megoldásuk csak nemzetközi együttműködés révén lehetséges.

— Ha jól értettük, ez az a bizonyos kritikus pont jövőnk szempontjából?

— Így igaz. Olyan gondokról van szó, amelyeket egyedül már nem lehet, pedig felismerés hiánján közösen kell meg nem tudunk felszámolni. Legkézenfekvőbb probléma a környezetvédelem, amely a világ valamennyi or-

szágát ténylegesen érinti. Az államok e tekintetben egyáltalán nem szigetelhetők el a nemzeti határokkal egymástól. Más jellegű, de általános gond a fegyverkezési verseny is. Jelenleg az emberiség mintegy 400 milliárd dollárt fecsérel pusztító eszközökre — a Föld 36 legzsebényebb országának egyévi jövedelmét. Ez az összeg akkora, amit a világ ma már nem engedhetne meg magának! Globális probléma az éhség is, jóllehet, „csak” néhány országban okoz komoly nehézségeket és tragédiákat. Napjainkban mintegy ezermillió ember rosszul táplált vagy éhez a világon.

— A most felnövekvő nemzedék — legalábbis hazánkban — nem ismeri az éhezés borzalmait, a fegyverek veszélyeit. A problémák megoldásából viszont — ha jól számoljuk — ennek a nemzedéknek kell igazán kivennie a részét.

— Én bízom a fiatalokban. Szerencsére, Magyarországon nem ismerik az éhezést, de sokan szenvednek tőle szerte a világon. A világ lakossága jelenleg 4,3 milliárd, ebből több mint két és fél milliárd ember elmaradott országokban él, s közülük csaknem 1,7 milliárd fiatal. Vagyis világméretben gondolkodva, a most felnövekvő nemzedék sajnos ismeri az éhezés szörnyűségeit. Ami a leszerelésért vívott harcot illeti, az miniket, magyarokat is közvetlenül érint, hiszen anyagi eszközeink egy részét honvédelemre kell fordítanunk. Mindenki tudja, ma már nincsenek sebezhetetlen pontok a világon. Az ENSZ-közügyés rendkívüli leszerelési ülésszakán hallottam: a Szovjetunió és az Egyesült Államok a mai nukleáris felkészültség szintjén képes arra, hogy az atomháború első húsz percében elpusztítsanak mintegy százmillió embert, lerombolják egymás területén a legnagyobb városokat. A veszélyt tehát ismerjük, meggyőződés, hogy a történelemben az emberiség számára most először van meg a lehetőség mindenfajta háborús veszély elhárítására. Ez a lehetőség nagymértékben azon múlik, mennyire találunk követőkre a szocialista országok békekezdeményezéseit. A nemzetközi erőegyensúlyon alapuló béke helyébe egy szervezett biztonsági rendszer léphetne, amely nemzetközi megállapodások sorozatára épülne — az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záróokmányához hasonlóan. Ez a békerendszer aztán idővel elvezethetne a fegyverek nélküli világ megteremtéséhez...

— Az álmom gyönyörű. Ön szerint az emberiség már képes ezt megtenni?

— Nehéz erre egyértelműen válaszolni. Alaptermészetemnél fogva, optimista vagyok. Az azonban tény, hogy az emberiség egésze társadalmi fejlettségét tekintve még nem jutott el erre a szintre, a leszereléshez, s általában a világproblémák megoldásához csupán a technikai feltételek biztosítottak. További jelentős változásokra van szükség. Azután hatékonyabb együttműködésre, összhangra, közös tenni akarásra az ember és ember, állam és állam között. És ez még nem az igazi. A világ helyzet változásai sokkal több erőfeszítést követelnek tőlünk, mint amennyit korábban hittünk — és tettünk. De ha mindez megvalósul, lesz gyógyír mindenre.

Weöres Sándor

Őszi séta

Hullt lomb illatával
esti szellő játszik.
Fenyőág-íveken
egy csillag átlátszik.
Főntebb a hegykúpok
párát eregetnek,
földig ereszkedő
ködöt teregetnek.

A csillag eltűnik
fehér lepedőben,
tán ki se villan már
az ősztendőben.
A nagy nyirkosságot
holdsarló hasítja,
majd a viharfelhő
azt is beborítja.

Erdő sűrűjében
vaksötétben állunk,
elindulunk lassan,
tán utat találunk.
Fázunk, a közelgő
mennydörgésbe veszte —
itt az ismert ösvény,
nem megyünk már messze.